

REALIZATION OF COMMUNICATION ACTIVITY APPROACH *ON THE* FOREIGN LANGUAGE LESSONS IN PROFILE EDUCATION

Clause is devoted to use of active methods of formation of the communicative competence students of bigger forms of versatile Lyceum at lesson of foreign language.

Key words: active methods of formation, profile teaching, communicative competence students of bigger forms, communication.

УДК 373.3:37.016

Кирилів В.О.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ У ДОСВІДІ РОБОТИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті аналізуються принципи реалізації розвивального навчання у масовому педагогічному досвіді роботи вчителів початкової школи, підручники з розвивального навчання. Виокремлено основні показники успішності реалізації розвивального навчання в початковій школі. Накреслено перспективи подальшого впровадження ідей розвивального навчання в Україні.

Ключові слова: розвивальне навчання, початкова школа, підручник, учень, завдання, урок.

У сучасний період перед загальноосвітньою школою стоїть завдання удосконалення процесу навчання в напрямі його впливу на розвиток школярів. Для дітей, які навчаються за системою розвивального навчання у початковій школі, характерним є: великий діапазон індивідуального розвитку; здатність до самоконтролю. Тому мета вчителя полягає в здатності ефективно використовувати технології розвивального навчання та вдосконалювати їх. Але проблема змісту та вдосконалення розвивального навчання молодших школярів залишається актуальною і в сучасних умовах.

Дослідженням питань розвивального навчання займалися такі вчені, як Л.С. Виготський, Л.В. Занков, В.В. Давидов, Д. Ельконін та ін. Але, на жаль, сьогодні не всі школи використовують запропоновані цими вченими методики розвивального навчання.

Метою статті є розкриття шляхів реалізації розвивального навчання у масовому педагогічному досвіді роботи вчителів початкової школи.

Аналіз науково-педагогічних джерел та досвіду діяльності загальноосвітньої школи свідчить про те, що повноцінне навчання молодших школярів неможливе без цілеспрямованого розвитку процесів мислення (аналізу, порівняння, узагальнення тощо) і мовлення. Ці новоутворення можна розглянути у контексті аналізу розвивальних можливостей підручників щодо формування загальнонавчальних умінь і навичок. Ефективними у зазначеному аспекті є завдання на виділення ознак предметів, вилучення "зайвого", логічне комбінування; вправи на різнобічний аналіз об'єкта; на класифікацію; встановлення причинно-наслідкових зв'язків; обґрунтування власної точки зору та ін.; використання спеціальної рубрики "Поміркуй" . Доповнюють цю групу запитання на аналіз наявних знань; на уточнення і поглиблення відомого; на знаходження нових ознак, понять тощо; на прогнозування (з наступним його підтвердженням чи запереченням). Такі вказівки формують рефлексивні якості школяра, сприяють становленню його як суб'єкта навчальної діяльності.

Важливим компонентом розвивального навчання визнано формування у молодших школярів творчих здібностей, а основою творчої діяльності вважають гнучкість мислення, розвинену уяву і фантазію, нестандартність думки.

Існує загальновідомий поділ творчих завдань на дві групи: ті, що потребують незначної перебудови відомого (складання задачі за даним висловом, твору – за опорними словами; доповнення текстів; складання розповіді за малюнком та ін.), і такі, що передбачають максимум самостійності школяра, введення елементів новизни у зміст чи способи виконання діяльності (складання творів, задач тощо; оформлення власних проєктів та ін.).

Суттєво посилюють розвивальну спрямованість підручників для початкової школи творчі завдання, спрямовані на організацію пошукової діяльності учнів та на розвиток літературної творчості. Перша група завдань має в основному дослідницький характер. Вправи цього виду передбачають збір відомостей про рідний край; про походження назв населених пунктів, вулиць, річок тощо; вивчення родовідного дерева; визначення способу творення слів та ін. Рубрика "Будь дослідником" (у підручниках з читання) спонукає учнів користуватися додатковою навчальною літературою та іншими джерелами інформації, звертатися до попереднього матеріалу з метою його повторення і закріплення, здійснювати найпростіший узагальнюючий аналіз вивчених творів.

Якщо розглянути завдання на розвиток літературної творчості, то вони привчають школярів добирати рими до рядка, окремого слова (з тексту, самостійно); складати власні вірші. Чималі розвивальні можливості містять вправи на творення казок, оповідань (одні з них пропонують продовжити твір, інші – скласти самостійно; частина завдань задає конкретну тему твору), скоромовок, загадок, лічилок тощо [1, с. 105].

Велику увагу вчителі приділяють підручникам. Можна проаналізувати підручники з читання, рідної мови, математики та курсу "Я і Україна" (автори О.Я. Савченко; М.С. Вашуленко, О.І. Мельничайко; М.В. Богданович; Т.М. Байбара, Н.М. Бібік) для початкових класів. У процесі аналізу вдалося з'ясувати, що найбільшим потенціалом для формування пізнавальних процесів володіють читанки. Ці засоби представлені в них як окремими запитаннями, так і спеціальними рубриками ("Пам'ятай", "Пригадай", "Зверни увагу" та ін.). Ці підручники відрізняються, зокрема, кількістю завдань на розвиток уяви і фантазії. Вправи такого типу пов'язані зі створенням уявних картин природи, образів дійових осіб та ін., а також зосереджені у спеціальній рубриці "Пофантазуйте!".

Найбільше завдань на формування уваги містять підручники з "рідної мови". Вони представлені вправами типу "Зверни увагу" та рубрикою "Візьми до уваги". Завдання першого виду спонукають учнів зосередитися на об'єкті, тоді як другий вид покликаний привернути увагу школярів до важливих правил, порад.

Важливе місце за кількістю вправ на формування пам'яті займають підручники "Я і Україна", причому всі ці завдання можна розділити на дві групи: ті, що забезпечують довготривале запам'ятовування (вони вміщені в рубриці "Запам'ятай"), і такі, що допомагають виявити міцність засвоєного та активізують процеси відтворення (рубрика "Пригадай").

Найсильнішою є група завдань, спрямованих на формування у молодших школярів уміння міркувати. Особливо гарно представлені вони у читанках та у підручниках "Я і Україна" (рубрика "Поміркуйте разом"; запитання з питальним словом "чому"; вправи на доведення власної думки, підбиття підсумків та ін.). Чимало таких завдань містять і підручники з математики, частина з них спонукає учнів пояснити хід міркування, послідовність дій; інша – представлена вправами підвищеної складності (так звані завдання "з зірочкою") [4, с. 57].

Завдання на розвиток творчих здібностей найповніше представлені у підручниках з рідної мови, причому домінують серед них вправи, які потребують від учнів повної самостійності. Значним розвивальним потенціалом у зазначеному аспекті володіють підручники "Я і Україна". Завдання дослідницького характеру, вміщені в них, передбачають використання додаткової літератури, організацію пошукової діяльності. Творчі завдання практичного спрямування мають переважно змагальний характер (на зразок "Організуйте конкурс...").

Таким чином, результати аналізу підручників для початкових класів засвідчили, що вони містять завдання з великими потенціальними розвивальними можливостями.

Однак представлення таких завдань у навчальних книгах потребує удосконалення, оскільки розміщені вони (в деяких випадках) дещо безсистемно, не всі види завдань представлені у підручниках, недостатньо забезпечується позитивна динаміка їх використання.

Аналізуючи різноманітну методичну літературу для вчителів початкової школи на предмет наявності розвивальних завдань, учені відзначають наступне. У розробках уроків з української мови (автори Мельничайко О., Лесняк Н.) розвивальними вправами насичені в основному такі етапи уроку, як повторення вивченого матеріалу, актуалізація опорних знань учнів та закріплення нового матеріалу. Уроки цих авторів окрім розвитку загальнонавчальних умінь передбачають також, у великій мірі, розвиток уяви (зробити усний опис сходу сонця за малюнком), пам'яті, мислення (висловити головну думку запропонованого вірша).

Відрізняються розробки уроків з математики (автори Козак М.В., Корчевська О.П.). Структура уроку (за цими авторами) передбачає розвиток математичних знань, як окремий компонент заняття, тому автори пропонують на цьому етапі чимало завдань розвивального характеру (наприклад, скласти план до задачі, зробити короткий запис задачі, вибрати із запропонованих правильний короткий запис до задачі та ін.). Розвитку логічного та нестандартного мислення сприяють завдання з підвищеним логічним навантаженням, що пропонуються даними авторами.

Серед аналогічних посібників з читання у розвивальному плані слід відзначити розробки уроків І. Дівакової, в яких вміло поєднуються можливості підручника з цього питання та власні завдання. Багато в чому проявляється увага до розвитку мовленнєвих можливостей молодшого школяра. Зокрема, це можна побачити у завданнях такого характеру, як "Прокоментуй...", "Обговори з товаришами..." тощо [4, с. 60].

Також можна виділити пріоритетність розвивальних завдань, аналізуючи посібник Г.Шандрівської ("Математика. Розробки уроків для 2, 3, 4 класу"). Треба сказати, що розвитку загальнонавчальних умінь і навичок сприяють спеціально підібрані цікаві завдання, задачі для розумової розминки, математичні ігри та уроки-свята, що представлені в посібнику. Ці ж завдання, на думку автора, мають сприяти формуванню інтересу до вивчення математики.

Цікаві завдання з курсу "Я і Україна" розвивального характеру можна знайти у посібнику Майхрука М.І., Митохір Н.Б., Янусь С.В. Вони розвивають допитливість та уяву (використання народознавчого матеріалу – завдання на осмислення прислів'їв та приказок), спостережливість та увагу (фенологічні спостереження), пам'ять та мислення (розгадування кросвордів).

Також з метою розвитку в учнів початкових класів, наприклад, процесів запам'ятовування важливо включати в розробки уроків більше вправ на заучування напам'ять, на використання життєвого досвіду, на актуалізацію набутих знань тощо. Спостерігаючи уроки вчителів, перебуваючи на практиці, можна відзначити, що реалізація принципу розвивального навчання значною мірою залежить від індивідуального стилю роботи вчителя, його досвіду, наявності дидактичних матеріалів та ін. Великий вплив на цей процес має рівень розвитку учнів, з яким вони приходять до школи, середовище, в якому виховуються. Педагоги часто використовують у своїй практиці цілі уроки розвивальної спрямованості, системи розвивальних уроків, на яких домінує розвивальний компонент, а розвивальній меті підпорядковуються навчальна та виховна. Вчителі на уроках постійно застосовують цікаві вправи, роботу в парах, де діти залюбки спілкуються між собою, розвиваючи при цьому мовлення та мислення, насичують бесіди питаннями типу: "Доведи це...", "Чому ти так вважаєш..." тощо.

Слід відзначити, що багато вчителів сільських шкіл використовують у своїй діяльності звичну їм методику роботи, не удосконалюючи її новітніми технологіями. Досвід

же шкіл розвивального навчання показує, що з перших днів перебування дитини у школі у неї формується творче мислення, стійкий інтерес до знань. Принцип діяльності цих шкіл – знання, вміння і навички виступають як засоби для розвитку особистості учня.

Можна зустріти, що деякі вчителі нерідко пропонують на уроках читання знайти рядки, які можна заспівати, вдома спробувати придумати мелодію до поезії. Якщо вірш треба завчити напам'ять, учитель спочатку сам, а за ним діти по-різному проспівують рядки; нерідко учні цих класів пишуть на уроках розвитку мовлення твір "Що я почув у музиці".

Досвід роботи передових учителів засвідчує доцільність використання, особливо в перших-других класах, таких видів завдань:

- різноманітні графічні диктанти, які проводять на уроках математики, малювання, письма. Крім м'язів пальців, тренуються довільна увага, зосередженість, орієнтація в просторі. Добре, щоб графічний диктант набув в остаточному підсумку вид привабливого для дітей візерунка, орнаменту тощо;

- вправи на розфарбовування, домальовування, штриховку, доповнення, з'єднування;

- "сліпе" ліплення – дитина із заплющеними очима ліпить за зразком;

- складання індивідуально або в групі композицій з різноманітних природних та інших матеріалів;

- ігри з "Чарівним мішечком", мета яких – розпізнавання відомих предметів навпомацки;

- ігри-змагання на швидкість зав'язування і розв'язування вузлів із товстих різнокольорових шнурів;

- виконання ігрових завдань, що потребують узгоджених дій правої і лівої рук, узгоджених дій у роботі в парі;

- ігрові форми фізкультурних хвилинок на уроках: впізнавання задуманого через рухи ("що ми бачили – не скажемо, подивіться – ми покажемо");

- гра у "Безпомилкова дія" – вправління в точності, виразності рухів (з музичним супроводом, без нього, сфантазованих на задану тему) [4 с. 77].

Аналіз робіт вчителів дає можливість стверджувати, що втілення ідей розвивального навчання в сучасній педагогічній науці і практиці спрямовується так, щоб поряд із формуванням знань, умінь і навичок забезпечувався розвиток мотиваційного компонента навчання і розвивалась культура, здоров'я учасників навчально-виховного процесу. До тематики подальших наукових пошуків у цьому напрямі можна віднести проблему організації розвивального навчання у 60-90-ті рр. ХХ століття.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондар Л. Удосконалення системи розвивального навчання в школі // Сучасні шкільні технології. Частина I. – 2004. – с. 104 – 107.
2. Буряк В. Методологічні основи розвивального навчання. // Рідна школа. – 2009. - №5 – 6. – С. 3 – 7.
3. Давыдов В. В. Проблемы развивающего обучения / В.В. Давыдов. – М., 1986.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 2018с.
5. Дусавицький О. Система розвивального навчання у дзеркалі шкільної практики // Сучасні шкільні технології. Частина I. – 2004. – С. 85 – 94.

Кирилива В.А.

РЕАЛИЗАЦИЯ ПРИНЦИПА РАЗВИВАЮЩЕГО ОБУЧЕНИЯ В ОПЫТЕ РАБОТЫ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

В статье анализируются принципы реализации развивающего обучения в массовом педагогическом опыте работы учителей начальной школы, учебники по развивающему обучению. Выделены основные показатели успешности реализации развивающего обучения в начальной школе. Определены перспективы дальнейшего внедрения идеи развивающего обучения в Украине.

Ключевые слова: развивающее обучение, начальная школа, учебник, ученик, задание, урок.

Kyryliwa V.A.

**IMPLEMENTATION OF THE PRINCIPLE OF DEVELOPING TRAINING IN WORK
EXPERIENCE PRIMARY SCHOOL TEACHERS**

This article analyzes the implementation of the principles of developing education in the mass pedagogical experience of teachers of primary school, textbooks of developing education. Allocated to the main indicators of success of developing education in elementary school. The prospects of introducing the idea of developing education in Ukraine .

Key words: developing education, elementary school, textbook, pupil, jobs, lesson.

УДК 371.3:371.212.3

Кузнецова Н. В.

**ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО
ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ОБДАРОВАНИХ СТРАШОКЛАСНИКІВ
ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ**

У статті розглядається методика розробки авторських програм для навчання обдарованих старшокласників англійському діалогічному мовленню, зміна форми проведення занять, враховуючи феномен обдарованості.

Ключові слова: обдаровані діти, зміст навчання, проектні технології, авторські програми.

Державний стандарт базової і повної середньої освіти ґрунтується на основних положеннях загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти, визначає зміст навчання іноземної мови та формулює мету навчання, яка полягає в оволодінні іноземною мовою як засобом міжкультурного спілкування.

На сучасному етапі кожен повинен володіти іноземною мовою на рівні, достатньому для здійснення особистісного та професійного спілкування зі своїми зарубіжними колегами, партнерами тощо. Розширюються міжнародні зв'язки України, виникає необхідність спілкування між країнами та народами з різними мовами та культурними традиціями, зростає мотивація вивчення іноземної мови. У зв'язку з цим реформується система навчання іноземних мов: переглядається структура ступенів навчання, оновлюється зміст, створюються авторські програми та альтернативні підручники.

У цьому ключі проблема вдосконалення змісту освіти знаходиться в центрі уваги сучасної педагогічної науки. Численні дослідження стосуються розробки теорії конструювання та визначення принципів формування змісту освіти, аналізу компонентів навчання іноземної мови, визначення підходів до складання навчальних програм і підручників.

Проте чинна типова програма та базові підручники недостатньо спрямовані на реалізацію поставленої мети, що зумовлює необхідність перегляду змісту навчання іноземних мов. Не йдеться у цих нормативних документах й про методичне забезпечення змісту навчання обдарованих дітей у спеціальних мовних закладах освіти. На цьому тлі розробка методики навчання обдарованих дітей іншомовному спілкуванню є актуальною і своєчасною.

У сучасних умовах трансформації світового освітянського простору є багато нових програм викладання іноземних мов, зокрема для обдарованих учнів. За такими програмами метою навчання ІМ стає формування в учнів комунікативної і соціокультурної компетенції